

7. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כג

(כג) וַיֹּאמֶר ה' לֵה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאֹם מִלֵּאִם יִאֲמָץ וְרַב יַעֲבֹד צַעִיר:
רש"י

ושני לאמים - אין לאום אלא מלכות: ממעיך יפרדו - מן המעים הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתומו:

8. דעת חכמה ומוסר חלק א מאמר צו

ובזה בארנו מה שנתפייסה רבקה כאשר אמרו לה "שני גוים בבטנך", שהפחד והחרדה על הפרנסה הי' שמא הוא אחד ולא שנים, אבל אם הוא "שני גוים", שמלחמה נטויה תמיד, זהו טוב, זהו כל התכלית, דוקא ע"י "שני גוים בבטנך", דוקא ע"י "הגויים" יוצא כל התכלית

9. משלי פרק טו פסוק ל

(ל) מֵאֹר עֵינַיִם יִשְׂמַח לֵב שְׂמוּעָה טוֹבָה תִּדְּשֵׁן עַצְמוֹ:
מצודת דוד

(ל) מאור עינים - הארת עינים בדבר המסופק ישמח לב כי אין בעולם שמחה כהתרת הספקות:

10. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כא - כב

(כא) וַיֵּעָרַב יַצְחָק לֵה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתֵּהַר רֵבֶקָה אִשְׁתּוֹ: (כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה':
רש"י

למה זה אנכי - מתאוה ומתפללת על הריון:

11. אילת השחר בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כב

שם. ותאמר אם כן למה זה אנכי. פרש"י מתאוה ומתפללת על הריון. והנה ההריון כבר הי' וע"כ שהיא מתחרטת על העבר למה התפללה וביקשה הריון,

12. הרב עדין שטיינזלץ

להישאר עם הספק זה עמלק. יש סיפור על מפקד אוגדה של טנקים, שאמר לחיילים: "אם יש לכם ספק לאן ללכת - תנסו ללכת לטוב ביותר, אם אתם לא יודעים לאן - תזוזו, אסור לטנק לעמוד במקום". אם בן אדם יכול לשמוע עצה טובה מה לעשות - יש לו מישהו שהוא סומך עליו בלב ונפש, אז הוא הולך אליו, שואל אותו ויוצא שמח ומרוצה; אם אין לו אדם כזה - שיתחן איזה ספר ויכריע; זה עדיף מאשר להישאר בספק. בן אדם יכול להסתובב שנים עם בעיה, להשאיר את השאלה תלויה באוויר וזה סוג של הכרעה שמשאירה את הספק לא מוכרע. יש משל פרדוקסלי שנקרא "חמורו של בורידן" על שמו של מלומד צרפתי מהמאה הארבע-עשרה, הוא אמר: מה יקרה אם אקח חמור ואשים אותו בין שתי ערמות של קש במרחק שווה? החמור לא יידע להחליט לאיזו ערימה ללכת, וככל הנראה ימות ברעב. אדם כנראה לא ימות ברעב כי הוא יעשה החלטה שרירותית. באותו אופן, אדם שעומד בפרשת דרכים, יכריע ימינה או שמאלה - ייקח שביל אחד וימשיך בו, כי זה יותר טוב מלשבת בפרשת דרכים. באופן יחסי, זו הבחירה הטובה. לכן, אם לבן אדם יש בעיות שהוא יודע שהן ארוכות מארץ מידה, העצה האחרונה היא שעדיף להחליט החלטה שרירותית מאשר להשאיר את זה לא מוכרע.

פרשת תולדות - אין שמחה כהתרת הספקות....

מה לנו ולליצני הדור....

1. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק יט

(יט) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק:
רש"י

על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק

2. הרב ברוך רוזנבלום שיחה לפרשת תולדות

הליצנים באים ואומרים "מאבימלך נתעברה שרה". בגלל שהליצנים אומרים משהו, אז הקב"ה משנה את הבריאה!?! הקב"ה פועל לפי בדיחות של ליצנים!?! מה הולך כאן!?! אז אמרו ליצנים "מאבימלך נתעברה שרה", לכן הקב"ה צריך לצור קלסתר פניו של יצחק כמו אברהם!?!

3. בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ח סימן ח

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן אמר בשעה שהיה משה כותב את התורה היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה שנאמר ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו אמר לפניו רבון העולם מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא, אמר לו כתוב והרוצה לטעות יטעה, אמר לו הקדוש ברוך הוא משה, האדם הזה שבראתי, לא גדולים וקטנים אני מעמיד ממנו שאם יבא הגדול ליטול רשות מן הקטן ממנו והוא אומר מה אני צריך ליטול רשות מן הקטן ממני והן אומרים לו למוד מבוראך שהוא ברא את העליונים ואת התחתונים, כיון שבא לבראת את האדם נמלך במלאכי השרת,

4. אילת השחר בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק יט

וזה חידוש שהקב"ה עשה דברים מיוחדים למנוע מדברי הליצנים, אמנם זה לא הי' סתם לסתום פיות הליצנים, אלא בכדי למנוע הוצאת ש"ר על יצחק; והנה יש לומר כיון דאברהם הפיץ אמונה בעולם, ובמה שקרה אתו נס נתפרסם ועזר לו במה שהפיץ אמונה, וכל מה שהליצנים עשו הפריעו לו בהפצתו אמונה, לכן הוצרך לזה להראות שבאמת קרה ניסים לו ולשרה

5. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת תולדות סימן א

בא וראה כח השלום שבשעה שנתטלטה שרה מיד פרעה ליד אבימלך ונתעברה ביצחק היו אמות העולם אומרים הלבן מאה שנה יולד אלא היא מעוברת מאבימלך או מפרעה והיתה חשד בלבו של אברהם על אלו הדברים מה עשה הקדוש ברוך הוא אמר למלאך הממונה על יצירת הוולד עשה כל אקונין שלו כדמות אביו כדי שיעידו הכל שהוא בנו

מה הרגיע את רבקה....

6. בראשית (פרשת תולדות) פרק כה פסוק כב

(כב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה':
רש"י

רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרנס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרנס לצאת.

ובעל כורחנו שגם בחורבן העולמות יש חכמה רבה, שמתוך חכמה זו צמח בנין העולם הקיים, שהכתוב אומר עליו: "בחכמה יסד ארץ" (משלי ג). אין זה, איפא, חורבן כלל אלא זוהי דרך החכמה, שעל ידי הנסיונות השונים של בנין העולמות וחורבנם הוקם היסוד שממנו נתבסס העולם. והרי זה דומה ל"הוה אמינא" ומסקנה שבדברי תורה, שגם ב"הוה אמינא" יש התעמקות והבנה ואין לבוא למסקנה אלא מתוך שקלא וטריא שב"הוה אמינא".

21. אגרות הפחד יצחק קכח (הרב יצחק הוטנר)

החכם מכל אדם [שלמה המלך] אמר 'שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד, טז). והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא, אע"פ ששבע יפול צדיק מכל מקום הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה'שבע נפילות' שלו.

22. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: ... והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות. (לקמן (שבת קג, ב) מפרש למאי מביעיא למשכן - שכן רושמיין על קרשי המשכן לידע איזה בן זוגו, וכותב אות בזו ואת בזו, ומוחק, פעמים שטעה).

23. יחיאל וינרוט

והדברים תמוהים לכאורה, הרי נמצא שבשונה מכתביה, צביעה וכו', המחיקה אינה באמת חלק מהעשייה ההכרחית, אלא רק עניין מקרי נקודתי במקרה של טעות (וכפי ששאל מישהו בלשון ציורית - האם העובדה שלפעמים הבנאי מתברר כ'למך' ו'שלימזל' מגדירה את המחיקה כאב מלאכה שהיא חלק מבניית המשכן!?!). אלא שכאמור, הכישלון אינו נתפס כ"מקריות"; הוא חלק בלתי נפרד מההצלחה, ולכן גם הוא "אב מלאכה", והרעיון נפלא ביותר.

ברכת יצחק ליעקב

24. בראשית (פרשת תולדות) פרק כז פסוק לג

(לג) וַיִּחַרְדּוּ יַצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֶפְאֹה הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מִפֶּלַח בְּטָרִם תָּבֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם בְּרוּךְ יְהוָה רַש"י

גם ברוך יהיה - שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאביו לא נטל את הברכות, לכך הסכים וברכו מדעתו:

25. העמק דבר בראשית (פרשת חיי שרה) פרק כד פסוק סה

ותקח הצעיף ותתכס. מרוב פחד ובושה כמו שמבינה שאינה ראויה להיות לו לאשה, ומאז והלאה נקבע בלבה פחד ממנו, ולא היתה עם יצחק כמו שרה עם אברהם, ורחל עם יעקב, אשר בהיות להם איזה קפידא עליהם או שינוי דעה לא בושו לדבר רתת לפניהם, משא"כ רבקה. וכל זה הקדמה להסיפור שיבוא בפרשת תולדות שהיו יצחק ורבקה מחולקים בדעות, ומכ"מ לא מצאה רבקה לב להעמיד את יצחק על דעתה בדברים נכוחים כי היא יודעת האמת כי עשו רק ציד בפיו, וכן בשעת הברכות, וכל זה הי' סיבה מהקב"ה שיגיעו הברכות ליעקב דוקא באותו האופן וכאשר יבואר במקומו טעם הדבר, ואלו היתה רבקה עם אישה כמו שרה ורחל עם אנשיה, לא הי' מגיע בזה האופן, והכל בהשגחה פרטית מראש שתגיע רבקה ליצחק בשעה שתבהל ממנו, ויצא אחרית דבר כפי רצונו ית'.

13. אבן שלמה ר' שלמה קרליבך

השפת אמת אומר תורה מופלאה (לך לך תרנ"ו): כשה' אומר לאברהם אבינו, "לך לך", אין זה ציווי חד פעמי. יהודי צריך לעולם וללכת. מה ההבדל בין יהודי של אמת, ליהודי לא כל כך אמת? יהודי אמת תמיד הולך. אפילו אם לפעמים הוא בנפילה, והולך אחורה - לפחות הוא צועד, לפחות הוא על הדרך. אבל "יהודי של יום כיפור" אינו צועד בדרך. הוא עושה הכול מתוך הרגל. יכול להיות שהוא מקיים כמה מצוות, אבל הוא לא הולך. עצם ההליכה היא העיקר. אפילו אם אתה הולך אחורה - לפחות תלך. כי עובד ה' אמיתי, גם אם היום הוא הולך אחורה, יודע שמחר ילך קדימה. לפחות אני בתנועה.

עמלק = פסוק

14. שמות (פרשת בשלח) פרק יז פסוק ז - ח

(ז) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמִּקְוֶה מִסֵּה וַיִּמְרִיבֶהָ עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַפְתָּם אֶת ה' לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין: פ (ח) וַיָּבֵא עַמְלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִים:

15. רש"י דברים (פרשת כי תצא) פרק כה פסוק יח

(יח) אשר קרך בדרך - ... אחר לשון קור וחום, צננך והפשירך מרתיחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים. משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה. אף על פי שנכוה, הקרה אותה בפני אחרים:

16. הרב עדין שטיינזלץ

עמלק לא בא אפילו בגלל חוסר אמונה; הוא בא כי לא אכפת לי, בגלל שכל מה שאני רואה או שומע לא עושה עלי שום רושם. כתוב "וישמע יתרו" ואז הוא בא, מה הוא שמע? הוא שמע על יציאת מצרים ועל מלחמת עמלק. יתרו אמר אם הייתי מתנדנד עד עכשיו אז אני צריך להתחיל לעבוד את ה', ובכל זאת הוא נשאר במקומו. אבל כשהוא שמע על מלחמת עמלק, הוא ראה שלמרות שעמלק ידעו על יציאת מצרים הם היו מסוגלים להילחם בישראל, כלומר שאפשר לשמוע על הניסים ועדיין להישאר אותו הדבר, אז כנראה שזה לא מספיק, צריך ללכת לישראל. ברגע שאני זז, שאכפת לי באמת, עמלק מסתלק.

פסוק - תוצאה של פחד מכישלון

17. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מג עמוד א

והמכשלה הזאת תחת ידיך - אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן (שאר אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב)

18. מדרגת האדם בקשת השלמות פרק ד

אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהן (גיטין מ"ג), כי שבע יפול צדיק וקם. ומה שאמרו עבר ושנה נעשה לו כהיתר (קידושין כ'), כבר בארנו במאמר "דרכי התשובה", כי זה הולך רק על מי שעושה לו דרך מהמכשול ושיטה מהנפילה, אבל מי שמחזיק זה למכשול עוד יאיר לו על העתיד, לכן אמרו פה עבר ופה נפל, כי נפל בגדר שוגג ועבר בגדר מזיד.

19. בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ג סימן ז

אר"י בר סימון יהי ערב אין כתיב כאן, אלא ויהי ערב, מכאן שהיה סדר זמנים קודם לכן, א"ר אבהו מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן, עד שברא את אלון,

20. אור הצפון חלק ב חורבן ובנין

26. בראשית רבה (וילנא) (פרשת תולדות) פרשה סה סימן ח
רבי חנינא בר פפא פתח (תהלים מ) רבות עשית אתה ה' אלהי
נפלאותיך וגו', א"ר חנינא כל פעולות ומחשבות שפעלת אלינו
בשבילנו, למה כה עיניו של יצחק כדי שיבא יעקב ויטול את
הברכות, ויהי כי זקן יצחק

27. מדבר שור הדרוש העשרים ותשע
הנה מאחר שכל התכלית של כהיית עיניו של יצחק היתה רק
לתכליתו של יעקב, יש לשאול ולמה סיבב השי"ת שאהב יצחק
את עשו... וכדי להשלים ההכנה האפשרית הזאת, חשב
השי"ת מחשבות שמהי כונתו של יצחק בברכתו על עשו. ע"כ
יברכהו הברכות הנאותות לפי טבעו של עשו, דהיינו המלוכה
והממשלה בעמים רבים, כמש"א בברכות: "יעבדוך עמים"
ו"הוה גביר לאחריך"נו, שלכל אלה צריך התגברות ותפיסת
מלכות. ובזה הכין האפשריות ביעקב להשתמש לפעמים
במדה זו, אע"פ שאינה כלל טבעית לו. ע"כ לבשתהו אמו בגדי
עשו וחיצוניותו היתה דומה לעשו, שזה הי' ג"כ צורך אל
הברכות, שע"י ידי עשו ישכלל תכלית קולו של יעקב

סיכום:

הקב"ה צר קלסתר פניו של אברהם ביצחק כדי להוציא ספק
מלבו של אברהם. רבקה הולכת לשם ועבר כדי לפשוט את
הספק בתהליך ההיריון. ההתמודדות עם הידיעה שאחד
מהבנים יהיה רשע יותר קלה מההתמודדות עם הספק וכן ספק
שנולד לה בתקופת ההיריון היה קשה לה מתקופת העקרות,
משום שאין שמחה יותר גדולה לאדם מהתרת הספקות.
אדם עם ספקות הוא אדם שעומד במקום. לעמוד במקום זה
הכי גרוע. חובתנו כל הזמן להיות בתנועה.
עמלק הם ספק משום שהם גורמים לאמבטי לא להיות רותחת
ולא צוננת אלא מים פושרים. עיקר עמלק הוא ספק באמונה
האם יש ה' בקרבנו אם אין.
הקושי של האדם להחליט הוא הפחד מכשלון, אך כשנבין
שהכישלון הוא תנאי יסודי בבנייה לא נפחד מכישלון אלא
נשמח בו ומתוך הכישלון נגיע גבוה יותר.
שבת שלום!

